CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL PRIIT PIKAMÄE
prezentate la 26 octombrie 2023 [1]

Cauzele conexate C-554/21, C-622/21 și C-727/21

Financijska agencija
împotriva
HANN-INVEST d.o.o. (C-554/21)
și
Financijska agencija
împotriva
MINERAL-SEKULINE d.o.o. (C-622/21)
și
UDRUGA KHL MEDVEŠČAK ZAGREB (C-727/21)

[cerere de decizie preliminară formulată de Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel, Croația)]

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Competența Curții – Admisibilitate – Interpretare necesară pentru ca instanța de trimitere să poată pronunța hotărârea – Mecanism intern prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței unei instanțe de al doilea grad de jurisdicție – Principiul securității juridice – Principiul independenței judecătorilor – Cerințele unui acces la o instanță constituită prin lege și ale unui proces echitabil”

1. Odată amintit faptul evident că jurisprudența este sursă a dreptului, răspunderea instanței apare în toată întinderea și complexitatea sa, aceasta din urmă aflându-se în centrul unor imperative contradictorii, obligată să asigure securitatea juridică, dar și să inoveze în vederea adaptării dreptului la evoluțiile societății pe care intenționează să o reglementeze. De altfel, chestiunea a fost tocmai ridicată în doctrină: „Câtă insecuritate poate suporta un sistem juridic?” [2].

2. Sub rezerva unui răspuns afirmativ la problema admisibilității cererilor de decizie preliminară, prezentele cauze oferă Curții ocazia de a căuta punctul de echilibru între cerințele menționate mai sus cu ocazia aprecierii compatibilității unui mecanism procedural intern prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței unei instanțe, apreciere care implică luarea în considerare a independenței indispensabile a judecătorilor.

[1] Limba originală: franceza.

[2] Huglo, J.-G., „Le principe de sécurité juridique”, *Cahier du Conseil constitutionnel*, nr. 11, decembrie 2001.

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

3. Articolul 19 alineatul (1) TUE este relevant în cadrul prezentei cauze.

B. Dreptul croat

4. Articolul 37 din Zakon o sudovima (Legea privind organizarea judecătorească) (Narodne novine, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20) prevede:

„(1) Instanțele care au mai multe camere sau complete, inclusiv cu judecător unic, care se pronunță cu privire la chestiuni care țin de unul sau de mai multe domenii conexe ale dreptului, instituie secții care reunesc judecătorii care se pronunță cu privire la aceste chestiuni.

(2) Secția se instituie prin programul anual de repartizare a judecătorilor, prin care se desemnează președintele secției, însărcinat cu desfășurarea lucrărilor acesteia. […]”

5. Articolul 38 din această lege prevede:

„(1) În ședințele de secție se examinează aspectele care prezintă interes pentru lucrările secției respective, și anume în special organizarea activității interne a acesteia, aspectele de drept controversate, unificarea jurisprudenței și aspectele relevante pentru aplicarea reglementării în fiecare domeniu juridic, precum și monitorizarea activității și a formării judecătorilor, consilierilor judiciari și judecătorilor stagiari repartizați secției menționate.

(2) În ședințele secțiilor unui Županijski sud [Tribunalul de Comitat, Croația], ale Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [Curtea Comercială de Apel, Croația], ale Visoki upravni sud Republike Hrvatske [Curtea Administrativă de Apel, Croația], ale Visoki kazneni sud Republike Hrvatske [Curtea Penală de Apel, Croația] și ale Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske [Curtea Corecțională de Apel, Croația] se examinează de asemenea chestiunile de interes comun pentru instanțele inferioare din circumscripția acestor instanțe.

(3) În ședințele de secție ale Vrhovni sud Republike Hrvatske [Curtea Supremă, Croația] se examinează chestiunile de interes comun pentru unele sau pentru toate instanțele de pe teritoriul Republicii Croația și se examinează și se formulează un aviz privind proiectele de reglementare dintr un domeniu juridic specific.”

6. Potrivit articolului 39 din legea menționată:

„(1) Președintele unei secții sau președintele instanței respective convoacă o ședință a acestei secții ori de câte ori este necesar și cel puțin o dată pe trimestru; el conduce lucrările acesteia. Atunci când președintele instanței participă la lucrările ședinței secției menționate, el prezidează ședința și participă la procesul decizional.

(2) O ședință la care participă toți judecătorii instanței trebuie să fie convocată atunci când o secție a instanței respective sau un sfert din totalul judecătorilor solicită acest lucru.

(3) La ședințele judecătorilor unei instanțe sau ale unei secții a acesteia, deciziile se iau cu majoritatea voturilor judecătorilor acestei instanțe sau ale judecătorilor secției respective.

(4) Se întocmește un proces-verbal al lucrărilor ședinței amintite.

(5) Președintele unei instanțe sau al unei secții poate invita de asemenea oameni de știință eminenți și experți într un anumit domeniu juridic să participe la ședința la care participă toți judecătorii acestei instanțe sau la ședința secției respective.”

7. Articolul 40 din Legea privind organizarea judecătorească prevede:

„(1) Se convoacă o ședință a unei secții sau a unor judecători atunci când se constată că există diferențe de interpretare între secții, camere sau judecători cu privire la aspecte referitoare la aplicarea legii sau atunci când o cameră sau un judecător al unei secții se îndepărtează de poziția juridică reținută anterior.

(2) Poziția juridică reținută în ședința la care participă toți judecătorii sau în ședința unei secții a Vrhovni sud Republike Hrvatske [Curtea Supremă], a Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [Curtea Comercială de Apel], a Visoki upravni sud Republike Hrvatske [Curtea Administrativă de Apel], a Visoki kazneni sud Republike Hrvatske [Curtea Penală de Apel], a Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske [Curtea Corecțională de Apel] și în ședința unei secții a unui Županijski sud [Tribunalul de Comitat] se impune tuturor camerelor sau judecătorilor de al doilea grad de jurisdicție ai acestei secții sau instanțe.

(3) Președintele unei secții poate, dacă este cazul, să invite profesori ai facultății de drept, oameni de știință eminenți sau experți într-un anumit domeniu al dreptului să participe la ședința secției respective.”

8. Articolul 41 din această lege prevede:

„(1) Președintele instanței desemnează, în programul anual de repartizare a judecătorilor, unul sau mai mulți judecători însărcinați cu monitorizarea și studiul jurisprudenței […]”

9. Articolul 177 alineatul (3) din Sudski poslovnik (Regulamentul de procedură al instanțelor) (Narodne novine, br. 37/14, 49/14, 8/15, 35/15,123/15, 45/16, 29/17, 33/17, 34/17, 57/17, 101/18, 119/18, 81/19, 128/19, 39/20 și 47/20) prevede:

„În fața unei instanțe de al doilea grad de jurisdicție, se consideră că o cauză este închisă la data notificării hotărârii de către biroul judecătorului cauzei, după restituirea cauzei de la serviciul de înregistrare. De la data primirii dosarului cauzei, serviciul de înregistrare este obligat să îl retrimită la biroul acestui judecător într un termen cât mai scurt posibil. Hotărârea se notifică ulterior într-un nou termen de opt zile.”

II. Litigiile principale și întrebările preliminare

10. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel), instanța de trimitere în cauzele principale, este sesizată cu trei recursuri. În cauzele C-554/21 și C-622/21, recursurile privesc ordonanțe de respingere a cererii formulate de Financijska agencija (Agenția Financiară)

având ca obiect rambursarea cheltuielilor aferente intervenției sale în cadrul unor proceduri de insolvență. În cauza C-727/21, recursul privește o ordonanță de respingere a cererii de deschidere a unei proceduri de reorganizare judiciară a reclamantei din litigiul principal.

11. În aceste trei cauze, instanța de trimitere, reunită în complete de judecată de trei judecători, a examinat recursurile și le-a respins cu unanimitatea membrilor săi, confirmând astfel hotărârile pronunțate în primă instanță. Aceste deliberări au fost semnate și apoi transmise serviciului de înregistrare, în conformitate cu articolul 177 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al instanțelor.

12. Potrivit acestei dispoziții și după cum a arătat instanța de trimitere într-o cauză judecată în al doilea grad de jurisdicție, se consideră că activitatea jurisdicțională este încheiată numai atunci când cauza este înregistrată de serviciul respectiv și apoi retrimisă completului de judecată în vederea notificării deciziei către părți. Se consideră că o cauză este închisă numai la data notificării. Prin urmare, se consideră că hotărârea judecătorească este finalizată, în pofida faptului că a fost pronunțată de un complet de judecată, numai atunci când este confirmată de un judecător al serviciului respectiv (denumit în continuare „judecătorul însărcinat cu înregistrarea”), care este desemnat de președintele instanței în cauză ca organ al administrației judiciare în cadrul programului anual de repartizare a judecătorilor. O astfel de procedură nu este prevăzută de lege ca o condiție pentru adoptarea unei hotărâri judecătorești, ci corespunde unei practici a instanțelor de al doilea grad de jurisdicție în temeiul Regulamentului de procedură al instanțelor.

13. Instanța de trimitere arată că, în cele trei cauze principale, judecătorul însărcinat cu înregistrarea a refuzat înregistrarea hotărârilor pronunțate și le-a trimis spre rejudecare însoțite de o scrisoare justificativă. În cauzele C-554/21 și C-622/21, această scrisoare menționează constatarea unei contradicții cu alte decizii privind litigii similare, în timp ce, în cauza C-727/21, ea exprimă dezacordul acestui judecător cu interpretarea juridică adoptată de cameră în procedura principală, fără a face referire la o contradicție jurisprudențială.

14. În urma acestor refuzuri de înregistrare, instanța de trimitere a hotărât, în cauzele C-554/21 și C-622/21, să adreseze Curții cereri de decizie preliminară având în vedere îndoielile exprimate cu privire la compatibilitatea articolului 177 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al instanțelor cu dreptul Uniunii. În ceea ce privește cauza C-727/21, în urma menținerii de către instanța de trimitere a deciziei sale inițiale și a noii comunicări a acesteia către judecătorul însărcinat cu înregistrarea, acesta din urmă a transmis-o secției de contencios comercial și alte litigii a instanței de trimitere pentru ca problema juridică în litigiu să fie examinată în cadrul unei ședințe a secției. În ședință, această secție a adoptat o „poziție juridică”, în care a reținut soluția privilegiată de judecătorul însărcinat cu înregistrarea. Ulterior, cauza a fost trimisă încă o dată camerei pentru ca aceasta să se pronunțe, în temeiul articolului 40 alineatul (2) din Legea privind organizarea judecătorească, în conformitate cu poziția juridică respectivă, situație care a condus la decizia de trimitere în cauza C-727/21.

15. Având în vedere desfășurarea procedurilor principale, instanța de trimitere consideră că judecătorul însărcinat cu înregistrarea, care nu este cunoscut de părți, al cărui rol nu este prevăzut de normele de procedură aplicabile recursurilor și care, fără a fi o instanță superioară, poate determina o cameră competentă să își modifice decizia, poate încălca, prin acțiunea sa, cerința de independență a judecătorilor. Instanța de trimitere arată că existența unei asemenea forme de înregistrare a hotărârilor judecătorești era justificată, până în prezent, de necesitatea uniformizării jurisprudenței. Totuși, modul în care acest serviciu de înregistrare procedează după

pronunțarea unei hotărâri judecătorești este, în opinia instanței respective, contrar dreptului fundamental reprezentat de independența justiției, în sensul că serviciul respectiv alege el însuși hotărârile care vor fi notificate de instanță părților.

16. În plus, în cauza C-727/21, în legătură cu ședințele unei secții a instanței, instanța de trimitere precizează că este vorba despre un organ care nu este prevăzut de Codul de procedură civilă și că numai judecătorii însărcinați cu înregistrarea și președinții secțiilor decid cu privire la punctele de pe ordinea de zi a unei astfel de ședințe. Părțile la diferitele proceduri nu au cunoștință de rolul ședinței respective și nu pot participa la aceasta. Or, decizia pronunțată de un complet de judecată nu poate fi examinată și modificată decât în urma unor căi de atac exercitate de părți în fața instanței competente în cadrul unei proceduri legale despre care acestea au cunoștință, iar nu ca urmare a avizului unui judecător care nu face parte din acest complet sau a unei ședințe generale a judecătorilor.

17. În aceste împrejurări, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel) a hotărât, în fiecare dintre cele trei cauze conexate, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Se poate considera că norma enunțată în a doua parte a primei teze și în a doua teză a articolului 177 alineatul (3) din [Regulamentul de procedură al instanțelor], care prevede că, «[î]n fața unei instanțe de al doilea grad de jurisdicție, se consideră că o cauză este închisă la data notificării hotărârii de către biroul judecătorului cauzei, după restituirea cauzei de la serviciul de înregistrare[, că d]e la data primirii dosarului, serviciul de înregistrare este obligat să îl retrimită la biroul acestui judecător într-un termen cât mai scurt posibil [și că h]otărârea se notifică ulterior într un nou termen de opt zile», este conformă cu articolul 19 alineatul (1) TUE și cu articolul 47 din [Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare «carta»)]?”

18. În plus, în cauza C-727/21, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel) a hotărât să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dispoziția din articolul 40 alineatul (2) din [Legea privind organizarea judecătorească], care prevede că «[p]oziția juridică reținută în ședința la care participă toți judecătorii sau a unei secții a Vrhovni sud Republike Hrvatske [Curtea Supremă], a Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [Curtea Comercială de Apel], a Visoki upravni sud Republike Hrvatske [Curtea Administrativă de Apel)], a Visoki kazneni sud Republike Hrvatske [Curtea Penală de Apel], a Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske [Curtea Corecțională de Apel] și în ședința unei secții a unui Županijski sud [Tribunalul de Comitat] se impune tuturor camerelor sau judecătorilor de al doilea grad de jurisdicție ai acestei secții sau instanțe», este conformă cu articolul 19 alineatul (1) TUE și cu articolul 47 din [cartă]?”

III. Procedura în fața Curții

19. Prin decizia președintelui Curții din 14 martie 2022, cauzele C-554/21, C-622/21 și C-727/21 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

20. Guvernul croat și Comisia Europeană au prezentat observații scrise în cauzele C-554/21, C-622/21 și C-727/21. Reclamanta din litigiul principal în cauza C-554/21 a depus observații scrise. Observațiile orale formulate de guvernul croat și de Comisie au fost ascultate în ședința care a avut loc la 5 iunie 2023.

IV. Analiză

21. Astfel cum reiese din cererile de decizie preliminară, instanța de trimitere consideră că trebuie să obțină din partea Curții o interpretare a articolului 19 alineatul (1) TUE și a articolului 47 din cartă având în vedere îndoielile pe care le are în ceea ce privește conformitatea cu aceste dispoziții ale dreptului Uniunii a articolului 177 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al instanțelor și a articolului 40 alineatul (2) din Legea privind organizarea judecătorească, care reglementează procesul decizional în cadrul instanțelor croate de al doilea grad de jurisdicție.

22. Deși niciuna dintre părți nu a formulat observații în ceea ce privește competența Curții și admisibilitatea acestor cereri, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, este de competența Curții înseși să analizeze condițiile în care este sesizată de instanța națională în scopul de a-și verifica propria competență sau admisibilitatea cererii cu care este sesizată [3].

A. Cu privire la competența Curții

23. Trebuie subliniat că, în cadrul unei trimiteri preliminare în temeiul articolului 267 TFUE, Curtea poate să interpreteze dreptul Uniunii numai în limitele competențelor care îi sunt atribuite [4].

24. În primul rând, în ceea ce privește aplicarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, trebuie amintit că, potrivit acestei dispoziții, statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura justițiabililor respectarea dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Astfel, statelor membre le revine obligația de a prevedea un sistem de căi de atac și de proceduri care să asigure un control jurisdicțional efectiv în domeniile menționate. Din jurisprudența Curții reiese că, în ceea ce privește domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, dispoziția menționată vizează „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă [5].

25. Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE are printre altele vocația de a se aplica în privința oricărei instanțe naționale susceptibile să se pronunțe, în calitate de instanță, cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii și care intră astfel în domeniile reglementate de acest drept. Or, aceasta este situația instanței de trimitere, care poate în fapt să fie chemată, în calitatea ei de instanță de drept comun croată, să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau de interpretarea dreptului Uniunii și care face parte, în calitate de „instanță”, în sensul definit de acest drept, din sistemul croat de căi de atac în „domeniile reglementate de

[3] Hotărârea din 22 martie 2022, Prokurator Generalny și alții (Camera disciplinară a Curții Supreme – Numire) (C-508/19, EU:C:2022:201, punctul 59).

[4] A se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 77).

[5] Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, denumită în continuare „Hotărârea Miasto Łowicz”, EU:C:2020:234, punctele 32 și 33).

dreptul Uniunii”[6], în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, astfel încât această instanță trebuie să îndeplinească cerințele unei protecții jurisdicționale efective. Pe de altă parte, trebuie amintit că, deși organizarea justiției în statele membre intră în competența acestora din urmă, totuși, în exercitarea acestei competențe, statele membre sunt ținute să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii și în special din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE[7].

26. Rezultă din cele ce precedă că, în prezentele cauze, Curtea este competentă să interpreteze articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

27. În al doilea rând, domeniul de aplicare al cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, conform căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii, această dispoziție confirmând jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. Astfel cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții, atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe[8].

28. În speță, în ceea ce privește, mai precis, articolul 47 din cartă, vizat de prezentele cereri de decizie preliminară, trebuie să se constate că litigiile cu care este sesizată instanța de trimitere privesc în esență rambursarea cheltuielilor efectuate de un organism public ca urmare a intervenției sale în proceduri de insolvență și temeinicia unei decizii în primă instanță prin care s-a respins cererea unei asociații cu sediul în Zagreb (Croația), având ca obiect deschiderea unei proceduri de reorganizare judiciară. În ceea ce privește tocmai domeniul procedurilor de insolvență, este cert că diferite acte au fost adoptate de legiuitorul Uniunii cu privire la acesta[9]. Trebuie să se constate totuși că instanța de trimitere nu menționează nicio dispoziție a dreptului Uniunii cu privire la acest domeniu care ar fi aplicabilă litigiilor în discuție și nu invocă niciun element care să indice că cauzele principale, evocate în mod laconic în ordonanțele de trimitere, intră sub incidența dreptului Uniunii. Trebuie subliniat că recunoașterea dreptului la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din cartă, într-o anumită cauză, presupune ca persoana care

6 Potrivit indicațiilor Comisiei, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel) soluționează între altele, în calitate de instanță de al doilea grad de jurisdicție, litigii comerciale, precum și litigii privind dreptul societăților, dreptul proprietății intelectuale sau avioanele și navele. În conformitate cu articolele 21 și 24 din Legea privind organizarea judecătorească, instanța de trimitere se pronunță cu privire la apelurile declarate împotriva deciziilor instanțelor comerciale, care se pronunță cu privire la cererile de deschidere a procedurii de insolvență și desfășoară procedurile de reorganizare judiciară.

7 A se vedea în acest sens Hotărârea Miasto Łowicz (punctele 34-36).

8 Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 78), și Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 22).

9 Regulamentul (UE) 2015/848 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2015 privind procedurile de insolvență (JO 2015, L 141, p. 19) și Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența) (JO 2019, L 172, p. 18). Trebuie să se observe că acest regulament privește procedurile transfrontaliere de insolvență și pune accentul pe soluționarea conflictelor de competență și de legi în procedurile transfrontaliere de insolvență și garantează recunoașterea hotărârilor judecătorești de insolvență în toată Uniunea. Acesta nu armonizează dreptul material al insolvenței din statele membre. Directiva 2019/1023 nu aduce atingere domeniului de aplicare al Regulamentului 2015/848, ci urmărește să îl completeze prin stabilirea unor standarde minime de drept material pentru procedurile de restructurare preventivă, precum și pentru procedurile care conduc la o remitere de datorie pentru întreprinzători [considerentele (12) și (13)].

îl invocă să se prevaleze de drepturi sau de libertăți garantate de dreptul Uniunii. Or, din deciziile de trimitere nu reiese că reclamantele din litigiul principal s-au prevalat de un drept pe care l-ar conferi o dispoziție a dreptului Uniunii [10].

29. Rezultă din cele ce precedă că nimic nu permite să se considere că litigiile principale privesc interpretarea sau aplicarea unei norme a dreptului Uniunii care ar fi pusă în aplicare la nivel național. În consecință, Curtea nu este competentă să interpreteze articolul 47 din cartă în prezentele cauze.

B. Cu privire la admisibilitatea cererilor de decizie preliminară

30. Considerăm că această chestiune prezintă o importanță specială având în vedere domeniul de aplicare foarte larg al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, astfel cum a fost interpretat de Curte, și competența corelativă a acesteia [11]. De la adoptarea Hotărârii Associação Sindical dos Juízes Portugueses [12], Curtea a fost destinatara a numeroase trimiteri preliminare prin care se solicită interpretarea acestei dispoziții în cauze cel puțin variate, unele evidențiind atingeri grave aduse statului de drept și în special independenței judecătorilor, iar altele privind problema nepromovării unui judecător, a clasării sale în grila salarială, a normelor care reglementează atribuirea cauzelor în cadrul unei instanțe, a calității unui semnatar al unui memoriu în apărare sau a momentului pronunțării unei hotărâri, fără legătură evidentă cu obiectul litigiului principal [13]. Rigoarea în aprecierea admisibilității este, în acest context, singura limită posibilă privind examinarea cererilor de decizie preliminară contrare spiritului și scopului acestei căi de drept, și anume construirea în comun de către Curte și instanța națională, cu respectarea competențelor fiecăreia dintre ele, a unei soluții la litigiul cu care este sesizată aceasta din urmă.

31. Având în vedere jurisprudența relevantă a Curții și mai ales expresia consolidată a acesteia, rezultată din Hotărârea Miasto Łowicz, trebuie subliniat că procedura instituită la articolul 267 TFUE constituie un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale cu ajutorul căruia Curtea furnizează acestora din urmă elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiilor asupra cărora urmează să se pronunțe, iar justificarea trimiterii preliminare nu constă în formularea unor opinii consultative cu privire la probleme generale sau ipotetice, ci în nevoia inerentă soluționării efective a unui litigiu. Reiese din însuși modul de redactare a articolului 267 TFUE că decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată. Curtea a amintit astfel în mod repetat că atât din textul, cât și din economia articolului 267 TFUE rezultă că procedura preliminară presupune printre altele ca o cauză să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să adopte în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea preliminară. Misiunea Curții, în cadrul unei proceduri preliminare, este de a asista instanța de trimitere în soluționarea litigiului concret pendinte în fața acesteia. În cadrul unei asemenea proceduri trebuie să existe astfel între litigiul

[10] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctele 34 și 35).

[11] Ținând seama de integrarea în ordinea juridică a statelor membrelor a unui drept al Uniunii tot mai fecund și de misiunea instanței naționale, instanță a Uniunii de drept comun, de a asigura aplicarea efectivă a normelor de drept al Uniunii, criteriul aplicării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE privind vocația exclusivă a unei instanțe naționale de a se pronunța cu privire la aspecte referitoare la aplicarea sau la interpretarea dreptului Uniunii ne pare să fie îndeplinit în mod aproape sistematic.

[12] Hotărârea din 27 februarie 2018 (C-64/16, EU:C:2018:117).

[13] În anumite cauze, trimiterea preliminară nu mai apare, în opinia noastră, decât ca un pretext procedural pentru a prezenta Curții, prin simpla invocare a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, insatisfacțiile/recriminările autorului său în ceea ce privește funcționarea sistemului judiciar național.

menționat și dispozițiile de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată o asemenea legătură încât această interpretare să răspundă unei nevoi obiective pentru hotărârea pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe [14].

32. Din Hotărârea Miasto Łowicz rezultă că legătura respectivă poate fi directă sau indirectă, potrivit celor trei ipoteze de admisibilitate enunțate în aceasta. Aceasta este directă atunci când instanța națională este chemată să aplice dreptul Uniunii a cărui interpretare este solicitată pentru a identifica soluția de fond care trebuie dată litigiului principal (prima ipoteză). Aceasta este indirectă atunci când decizia preliminară este de natură să furnizeze instanței de trimitere o interpretare a unor dispoziții procedurale ale dreptului Uniunii pe care aceasta este obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre (a doua ipoteză) sau o interpretare a dreptului Uniunii care să îi permită să soluționeze chestiuni procedurale de drept național înainte de a se putea pronunța pe fondul litigiului cu care este sesizată (denumită în continuare „a treia ipoteză”) [15].

33. După cum s-a arătat deja mai sus, litigiile principale prezintă o anumită legătură materială cu dreptul Uniunii aferent procedurilor de insolvență, instanța de trimitere nesolicitând interpretarea de către Curte a vreunei dispoziții a acestuia, legătură în mod vădit insuficientă pentru a îndeplini criteriul necesității. Din cererile de decizie preliminară nu reiese nici că instanța de trimitere ar fi chemată să aplice articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, la care se referă întrebările preliminare, pentru a identifica soluția *de fond* care trebuie dată acestor litigii privind sarcina cheltuielilor sau condițiile de deschidere a unei proceduri de insolvență.

34. Rezultă în realitate că, prin intermediul întrebărilor preliminare pe care le-a adresat Curții și prin interpretarea dreptului Uniunii pe care o solicită, instanța de trimitere nu urmărește să obțină clarificări cu privire la fondul litigiilor cu care este sesizată, ci cu privire la o chestiune de natură procedurală, interpretată în sens larg [16], de drept național care trebuie să fie soluționată de ea *in limine litis*, din moment ce aceasta privește posibilitatea instanței respective de a se pronunța asupra litigiilor menționate în deplină independență în cadrul unui mecanism intern prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței instanței și care determină intervenția altor instanțe judecătorești. Instanța de trimitere a expus în mod corespunzător motivele care au determinat-o în speță să ridice problema interpretării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și în special legătura pe care o stabilește între dispoziția menționată a tratatului și dispozițiile naționale care, în opinia sa, sunt de natură să exercite o influență asupra procesului jurisdicțional la finalul căruia va pronunța hotărârile. Potrivit acestei instanțe, în funcție de răspunsul Curții cu privire la conformitatea mecanismului menționat mai sus, ea va putea sau nu să se îndepărteze de pozițiile juridice adoptate de secția de judecători în cauză în legătură cu litigiile principale.

35. Totuși, aceste considerații nu modifică cu nimic obiectul litigiilor menționate și constatarea efectuată anterior potrivit căreia din cererile de decizie preliminară nu reiese că acestea se referă la aspecte care intră sub incidența dreptului Uniunii. Faptul că interpretarea Curții a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE poate avea, ținând seama de natura problematicii procedurale ridicate în cererile de decizie preliminară, o influență asupra modului în care instanța de trimitere va soluționa litigiile principale nu înseamnă că răspunde unei nevoi inerente soluționării pe fond a litigiilor care au legătură cu dreptul Uniunii.

[14] Hotărârea Miasto Łowicz (punctele 44-46 și 48).

[15] A se vedea Hotărârea Miasto Łowicz (punctele 49-51).

[16] Este suficient, în opinia noastră, să se constate că mecanismul de unificare a jurisprudenței în discuție determină procesul decizional în faza de deliberare în cadrul instanței de trimitere, faptul că dispozițiile incriminate nu fac parte din Codul de procedură civilă croat fiind irelevant.

36. Prin urmare, Curtea trebuie să răspundă la întrebările instanței de trimitere care sunt efectiv necesare pentru a-i permite acesteia să soluționeze, *in limine litis*, o problematică procedurală națională care poate avea o incidență negativă asupra obligației statelor membre prevăzute la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, înainte de a soluționa pe fond litigii fără legătură cu dreptul Uniunii? Această întrebare se dovedește, în opinia noastră, delicată.

37. Amintim, în primul rând, că, în Hotărârea Miasto Łowicz, Curtea a examinat în mod succesiv admisibilitatea întrebărilor preliminare adresate în raport cu trei situații distincte și autonome care îndeplinesc criteriul necesității pentru a concluziona în sensul inadmisibilității lor, subliniind, pentru a treia ipoteză, diferența față de cauzele în care s-a pronunțat Hotărârea A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) [17], în care interpretarea preliminară solicitată a Curții era de natură să influențeze problema stabilirii instanței competente pentru soluționarea pe fond a litigiilor „care au legătură cu dreptul Uniunii” [18].

38. În al doilea rând, enunțarea în Hotărârea Miasto Łowicz a celei de a treia ipoteze de admisibilitate, pe lângă aceea mai obișnuită a unei legături directe a litigiului principal, pe fond, cu dreptul Uniunii, nu înseamnă că această ipoteză trebuie înțeleasă în mod necesar, pentru a-i da sens, ca trebuind să se aplice într-o cauză în care nu există legătura respectivă. În realitate, trebuie să se ia în considerare diversitatea trimiterilor preliminare și să se judece în raport cu fiecare întrebare preliminară adresată. Deciziile de trimitere pot cuprinde, precum în speță, întrebări preliminare care privesc numai o problemă de procedură națională sau pot combina întrebări preliminare de naturi diferite, unele în legătură directă cu litigiul principal pe fond, iar altele aferente unei problematici procedurale naționale, cele dintâi putând fi declarate admisibile, spre deosebire de cele din urmă [19].

39. În al treilea rând, justificarea competenței Curții, având în vedere formularea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care vizează în general „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept, nu poate fi cea a admisibilității cererilor de decizie preliminară, cu riscul de a confunda două noțiuni juridice distincte și de a priva de orice utilitate această din urmă cerință.

40. Este adevărat că independența judecătorilor este indivizibilă din punct de vedere juridic și, după cum sublinia avocatul general Bobek [20], nu există în esență „«independența judecătorilor în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii» în contrast cu «independența judecătorilor în cauze pur naționale»”. Oricât de pertinentă poate fi această observație, ea nu permite trecerea peste etapa admisibilității întrebărilor preliminare adresate și, prin urmare, scutirea Curții de obligația de a examina dacă dreptul Uniunii este efectiv aplicabil în litigiul principal pe care instanța de trimitere trebuie să îl soluționeze [21].

[17] Hotărârea din 19 noiembrie 2019 (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982).

[18] Hotărârea Miasto Łowicz (punctul 51).

[19] A se vedea Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:949), în ceea ce privește prima și a doua întrebare preliminară.

[20] Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauzele conexate Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim și alții (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:403, punctul 136).

[21] Aceasta este însă ceea ce consideră în esență instanța de trimitere, potrivit căreia mecanismul de unificare a jurisprudenței este de natură să aibă un efect semnificativ asupra respectării statului de drept și a independenței judecătorilor, în special pentru că se aplică în toate cauzele în fața tuturor instanțelor de al doilea grad de jurisdicție în Croația, „independent de aspectul dacă dreptul Uniunii este sau nu aplicat în speță” (pagina 4 din decizia de trimitere în cauza C-554/21).

41. Faptul că problema ridicată de instanța de trimitere pare să aibă o anumită gravitate, ca urmare a caracterului sistemic al normelor în discuție pentru sistemul judiciar național, nu ține de examinarea admisibilității, ci a fondului, și anume de conformitatea acestor norme cu cerințele articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. O anumită reticență de a lăsa fără răspuns instanța de trimitere și, prin urmare, de a nu examina o reglementare și o practică ce implică în mod potențial o atingere adusă independenței judecătorilor croați și care sunt susceptibile să intereseze, prin instituirea acestui mecanism de unificare a jurisprudenței, multe alte sisteme juridice naționale nu poate constitui motivarea, în speță subiacentă, a unei decizii de admisibilitate [22].

42. Prin urmare, trebuie să se considere că, în cazul în care Curtea admite să îi fie adresate întrebări cu privire la o dispoziție de drept al Uniunii pentru a soluționa o chestiune de ordin procedural național, astfel încât procedurile principale să poată fi desfășurate cu respectarea dreptului Uniunii, acest lucru se întâmplă numai în perspectiva unei decizii a instanței de trimitere care se pronunță pe fondul litigiului principal care are legătură cu dreptul Uniunii. Trebuie să recunoaștem însă că, cu privire la acest din urmă aspect, jurisprudența Curții ulterioară Hotărârii Miasto Łowicz nu se caracterizează prin omogenitate, întrucât este adevărat că anumite decizii de inadmisibilitate sau de admisibilitate a întrebărilor preliminare adresate se înscriu pe linia sa [23], în timp ce altele par să se îndepărteze de la aceasta, adoptând, în plus, soluții în aparență contradictorii [24].

43. Într-o hotărâre recentă, Curtea a indicat ca regulă generală că întrebările preliminare care urmăresc să permită unei instanțe de trimitere să soluționeze *in limine litis* dificultăți de ordin procedural precum cele aferente propriei competențe de a judeca o cauză pendinte în fața sa ori cele aferente efectelor juridice care trebuie sau nu recunoscute unei hotărâri judecătorești ce ar putea împiedica examinarea în continuare a unei astfel de cauze de către instanța menționată sunt admisibile în temeiul articolului 267 TFUE [25]. Această abordare pare să autonomizeze problematica procedurală ca atare, în sensul că ar fi de natură să îndeplinească în sine criteriul necesității în temeiul articolului 267 TFUE. Totuși, Curtea a avut în mod clar în vedere numai două situații speciale, diferite de situația întâlnită de instanța de trimitere, ale cărei cereri de decizie preliminară nu conțin nicio întrebare cu privire la competența sa materială de a soluționa litigiile principale și nici nu menționează hotărâri judecătorești care se opun examinării în continuare a acestor litigii.

[22] De altfel, se poate considera în mod rezonabil că acest mecanism nu va fi niciodată repus în discuție pe viitor de către o instanță croată de al doilea grad de jurisdicție cu ocazia unui litigiu care are legătură cu dreptul Uniunii? Pe lângă această situație, se poate avea în vedere posibilitatea unei proceduri în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisie sau a unui control convențional exercitat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”).

[23] Ordonanța din 6 octombrie 2020, Prokuratura Rejonowa w Słubicach (C-623/18, EU:C:2020:800), Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 94), Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, EU:C:2021:949, punctele 58-66 și 87), și Hotărârea din 29 martie 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, punctele 67, 92 și 99).

[24] Ordonanța din 2 iulie 2020, S.A.D. Maler und Anstreicher (C-256/19, EU:C:2020:523), în care, reluând totodată raționamentul din Hotărârea Miasto Łowicz, Curtea a motivat în mod specific neaplicarea celei de a treia ipoteze de admisibilitate, în pofida constatării prealabile a lipsei unei legături a litigiului principal cu dreptul Uniunii. În această cauză privind repartizarea dosarelor în cadrul instanței, Curtea a menționat astfel epuizarea de către instanța de trimitere a căilor de atac aflate la dispoziția sa și imposibilitatea acesteia din urmă de a se pronunța, în cadrul litigiului principal, cu privire la aspectul dacă dosarul i-a fost atribuit în mod legal. A se vedea de asemenea Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim și alții (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:931, punctele 48 și 49), în care legătura dintre litigiile principale (procedurile penale în faza de judecată), pe fond, cu dreptul Uniunii nu este explicată, și Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393, punctele 113-121), prin care o chestiune privind o excepție de procedură referitoare la calitatea autorului unui memoriu în apărare în cadrul unui litigiu principal având ca obiect obținerea de către o asociație a judecătorilor a unor date statistice deținute de Inspecția Judiciară este declarată admisibilă.

[25] Hotărârea din 13 iulie 2023, YP și alții (Ridicarea imunității unui judecător și suspendarea sa din funcție) (C-615/20 și C-671/20, EU:C:2023:562, punctele 46 și 47), observându-se că niciun element nu permite să se considere că litigiile principale care trebuie să fie soluționate pe fond de instanța de trimitere aveau legătură cu dreptul Uniunii.

44. Considerăm, în sfârșit, necesar să evocăm a doua ipoteză avută în vedere în Hotărârea Miasto Łowicz. În această privință, deși Curtea a statuat deja că întrebările preliminare privind interpretarea dispozițiilor procedurale ale dreptului Uniunii pe care instanța de trimitere în cauză ar fi obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre sunt admisibile, nu acesta este, în opinia noastră, domeniul de aplicare al întrebărilor adresate în cadrul prezentelor cauze conexate, cu excepția situației în care articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE trebuie încadrat în categoria normelor menționată mai sus. Examinarea jurisprudenței relevante a Curții arată că aceasta privește acte de drept derivat care instituie norme specifice de natură procedurală, situații speciale care dictează soluția reținută de Curte în ceea ce privește admisibilitatea [26].

45. Trebuie subliniat în această privință că Curtea a declarat admisibilă o întrebare preliminară privind interpretarea Regulamentului (CE) nr. 1206/2001 [27], întrebare în legătură cu care s-a constatat în prealabil lipsa unei influențe directe asupra soluționării litigiului principal referitor la acordarea de despăgubiri în temeiul unei clauze de neconcurență [28]. Transpunerea unei asemenea decizii în prezentele cauze combinată cu interpretarea Curții cu privire la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE pentru a reține că este competentă ar conduce la o aplicare extensivă, pentru a nu spune fără limite, a dispoziției menționate într-un domeniu, organizarea justiției în statele membre, care se presupune că intră în competența acestora din urmă.

46. Având în vedere observațiile care precedă, trebuie să se considere că întrebările preliminare adresate Curții nu privesc o interpretare a dreptului Uniunii care să răspundă unei nevoi obiective de soluționare a litigiilor principale, ci au un caracter general, ceea ce justifică o concluzie de inadmisibilitate a acestora.

47. Din motive de exhaustivitate în exercitarea misiunii de asistență a Curții încredințate avocatului general, vom prezenta totuși analiza noastră pe fond a întrebărilor menționate.

C. Cu privire la fond

48. Din cererile de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere are îndoieli cu privire la conformitatea reglementării și a practicii naționale care prevăd intervenția, în procesul decizional judiciar de al doilea grad de jurisdicție, a judecătorului însărcinat cu înregistrarea și a secției judecătorilor, în legătură cu care această instanță adresează în mod distinct și specific întrebări Curții. Întrucât aceste intervenții țin de același mecanism prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței unei instanțe, trebuie să se aprecieze compatibilitatea acestuia din urmă în raport cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE prin examinarea în comun a întrebărilor preliminare adresate [29].

[26] Hotărârea din 17 februarie 2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85), Hotărârea din 13 iunie 2013, Versalis/Comisia (C-511/11 P, EU:C:2013:386), și Hotărârea din 11 iunie 2015, Fahnenbrock și alții (C-226/13, C-245/13 și C-247/13, EU:C:2015:383).

[27] Regulamentul Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială (JO 2001, L 174, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 138).

[28] Hotărârea din 17 februarie 2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, punctul 38). În acest scop, s-a statuat că noțiunea de „pronunțare a unei hotărâri” în sensul articolului 267 alineatul (2) TFUE trebuie înțeleasă în sensul că înglobează întreaga procedură care conduce la pronunțarea hotărârii instanței de trimitere, astfel încât Curtea să fie în măsură să interpreteze toate dispozițiile procedurale ale dreptului Uniunii pe care instanța de trimitere este obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre, fiind irelevant faptul că interpretarea Regulamentului nr. 1206/2001 nu este necesară pentru soluționarea litigiului principal (punctul 42 din hotărâre).

[29] Îndoielile exprimate de instanța de trimitere privesc mecanismul în sine, care se aplică „independent de aspectul dacă dreptul Uniunii este sau nu aplicat în speță”, potrivit indicațiilor acestei instanțe. Prezenta procedură atestă de altfel că nimic nu pare să împiedice instanțele croate de al doilea grad de jurisdicție să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară în temeiul articolului 267 TFUE pentru a solicita interpretarea dispozițiilor aplicabile ale dreptului Uniunii.

49. Aprecierea conformității acestui mecanism implică, cu titlu introductiv, sublinierea, în contextul prevenirii unor divergențe jurisprudențiale, a importanței principiului securității juridice.

1. Cu privire la cerința securității juridice

50. Principiul securității juridice, care constituie un principiu general al dreptului Uniunii, urmărește să garanteze previzibilitatea situațiilor și a raporturilor juridice care rezultă din dreptul Uniunii [30]. Acesta impune printre altele ca normele de drept să fie clare și precise și ca aplicarea lor să fie previzibilă pentru justițiabili, pentru a permite persoanelor interesate să cunoască cu exactitate întinderea obligațiilor pe care reglementarea în cauză le instituie în sarcina lor și pentru ca acestea să aibă posibilitatea să își cunoască fără ambiguitate drepturile și obligațiile și să ia decizii în consecință [31].

51. Coerența jurisprudenței care interpretează dreptul Uniunii, sursă de previzibilitate și, prin urmare, de securitate juridică, este în mod evident o preocupare majoră a Curții, inclusiv în ceea ce privește modul său de funcționare internă, întrucât corespunde misiunii sale inițiale. Potrivit unei jurisprudențe constante, mecanismul trimiterii preliminare instituit prin articolul 267 TFUE are ca scop să asigure că, în orice circumstanțe, dreptul Uniunii are același efect în toate statele membre și să prevină astfel apariția unor divergențe în interpretarea acestui drept pe care instanțele naționale trebuie să îl aplice și urmărește să asigure acea aplicare. În acest sens, articolul menționat oferă instanței naționale un mijloc de a elimina dificultățile pe care le-ar putea genera cerința de a asigura efectul deplin al dreptului Uniunii în cadrul sistemelor jurisdicționale ale statelor membre [32].

52. Pe de altă parte, Curtea consideră că un mecanism vertical de uniformizare a jurisprudenței prin intervenția instanțelor supreme ale statelor membre nu este contrar în sine dreptului Uniunii, chiar dacă deciziile acestora din urmă au forță obligatorie pentru instanțele inferioare. O concluzie de incompatibilitate s-ar impune numai dacă dreptul național nu ar garanta independența instanțelor supreme sau dacă acest mecanism ar fi de natură să împiedice o instanță națională să se adreseze Curții cu titlu preliminar [33].

53. Nu este mai puțin adevărat că, după cum observă în mod întemeiat Curtea EDO în cadrul controlului respectării articolului 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), eventualitatea unor divergențe de jurisprudență între instanțele naționale sau în cadrul aceleiași instanțe este inerentă oricărui sistem judiciar. Deși o astfel de situație nu este, în sine, contrară CEDO, Curtea EDO precizează că principiul securității juridice, care este implicit în toate articolele din convenție, are ca scop printre altele să garanteze o anumită stabilitate a situațiilor juridice și să promoveze încrederea publicului în justiție. Orice persistență a unor divergențe de jurisprudență riscă să genereze o stare de incertitudine juridică de natură să reducă încrederea publicului în sistemul judiciar, în timp ce această încredere este una dintre componentele fundamentale ale statului de drept. În aceste împrejurări, Curtea EDO a statuat că

30 Hotărârea din 2 februarie 2023, Spania și alții/Comisia (C-649/20 P, C-658/20 P și C-662/20 P, EU:C:2023:60, punctul 81).

31 Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899, punctul 46).

32 Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 64).

33 Hotărârea din 7 august 2018, Banco Santander și Escobedo Cortés (C-96/16 și C-94/17, EU:C:2018:643), Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 44), și Ordonanța din 17 iulie 2023, Jurtukała (C-55/23, EU:C:2023:599, punctul 38 și jurisprudența citată).

statele contractante au obligația de a-și organiza sistemul judiciar astfel încât să evite adoptarea unor hotărâri divergente și verifică instituirea unor mecanisme care să fie de natură să asigure coerența practicii în cadrul instanțelor și uniformizarea jurisprudenței [34].

54. Este interesant de observat, pe de o parte, că mecanismul prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței avut în vedere în prezentele cauze privește instanțele croate de al doilea grad de jurisdicție, în condițiile în care reglementarea eventualelor contradicții sau incertitudini rezultate din hotărâri care conțin interpretări divergente ține în principiu de rolul unei instanțe supreme [35]. Acesta din urmă nu exclude însă nicidecum, în opinia noastră, necesitatea luării în considerare a unei jurisprudențe armonizate în ceea ce privește al doilea grad de jurisdicție, cu atât mai mult având în vedere caracterul extraordinar al căilor de atac posibile împotriva hotărârilor acestor instanțe [36]. Previzibilitatea dreptului și securitatea juridică ce decurge din aceasta trebuie să fie preocupările tuturor instanțelor judecătorești, indiferent de rangul lor în sistemul judiciar, pentru a se asigura egalitatea tuturor justițiabililor în fața legii, pe ansamblul unui anumit teritoriu. Pe de altă parte, mecanismul în discuție urmărește să asigure o coerență orizontală, fiecare instanță de al doilea grad de jurisdicție trebuind să asigure prin intermediul acestuia unitatea propriei jurisprudențe, situație ce prezintă o importanță deosebită pentru Curtea EDO [37].

55. Instituirea necesară a unor mecanisme destinate să asigure coerența jurisprudenței nu poate fi însă realizată cu încălcarea accesului la o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită prin lege.

2. Cu privire la respectarea dreptului la protecție jurisdicțională efectivă

56. Trebuie amintit că Uniunea regrupează state care au aderat în mod liber și voluntar la valorile comune prevăzute la articolul 2 TUE, care respectă aceste valori și care se angajează să le promoveze. În special, rezultă din articolul 2 TUE că Uniunea se întemeiază pe valori, precum statul de drept, care sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată printre altele prin justiție. În această privință trebuie arătat că încrederea reciprocă dintre statele membre și în special dintre instanțele lor se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia statele membre împărtășesc o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea, după cum se precizează la acest articol. Pe de altă parte, respectarea de către un stat membru a valorilor consacrate la articolul 2 TUE constituie o condiție pentru a beneficia de toate drepturile care decurg din aplicarea tratatelor în privința acestui stat membru. Prin urmare, un stat membru nu își poate modifica legislația astfel încât să determine un regres al protecției valorii statului de drept, valoare care este concretizată printre altele de articolul 19 TUE. Statele membre sunt,

[34] Curtea EDO, 29 noiembrie 2016, Parohia greco-catolică Lupeni și alții împotriva României (CE:ECHR:2016:1129JUD007694311, § 116 și 129). O examinare a diferitelor sisteme juridice naționale din cadrul Uniunii arată că, în lipsa unui mecanism al precedentului în sensul dreptului de *common law*, numeroase ordini juridice din Europa continentală au recurs într-adevăr la mecanisme interne prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței în cadrul instanțelor lor.

[35] Curtea EDO, 29 noiembrie 2016, Parohia greco-catolică Lupeni și alții împotriva României (CE:ECHR:2016:1129JUD007694311, § 123). În cadrul sistemelor care prevăd mecanisme prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței cu ocazia soluționării unei anumite cauze, ordinile juridice ale Uniunii dotează mai degrabă instanțele supreme cu astfel de mecanisme, dar există un mecanism de trimitere la un complet extins în cadrul unor instanțe de al doilea grad de jurisdicție, de exemplu în Germania, în favoarea instanțelor administrative de apel atunci când acestea se pronunță în ultimă instanță cu privire la o problemă specifică, și în Finlanda.

[36] Aceeași calificare se impune pentru procedura de revizuire care poate fi inițiată la Vrhovni sud Republike Hrvatske (Curtea Supremă), potrivit informațiilor furnizate de guvernul croat în ședință. Acesta din urmă a precizat de asemenea că pozițiile juridice adoptate de instanțele superioare nu sunt obligatorii pentru instanțele de prim grad de jurisdicție.

[37] Curtea EDO, 1 iulie 2010, Vusić împotriva Croației, (CE:ECHR:2010:0701JUD004810107), Curtea EDO, 29 noiembrie 2016, Parohia greco-catolică Lupeni și alții împotriva României, (CE:ECHR:2016:1129JUD007694311), și Curtea EDO, 23 mai 2019, Sine Tsaggarakis A.E.E. împotriva Greciei, (CE:ECHR:2019:0523JUD001725713).

așadar, obligate să asigure evitarea oricărui regres în raport cu această valoare al legislației lor în materie de organizare a justiției, abținându-se să adopte norme care ar aduce atingere independenței judecătorilor [38].

57. Astfel cum prevede articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, revine statelor membre sarcina să prevadă un sistem de căi de atac și de proceduri care să le asigure justițiabililor respectarea dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, la care se referă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, constituie un principiu general al dreptului Uniunii care decurge din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din CEDO și care în prezent este afirmat la articolul 47 din cartă [39].

58. Întrucât articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE impune tuturor statelor membre să stabilească căile de atac necesare pentru a asigura, în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, o protecție jurisdicțională efectivă, în special în sensul articolului 47 din cartă, această din urmă dispoziție trebuie să fie luată în considerare în mod corespunzător în vederea interpretării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, asemenea jurisprudenței Curții EDO referitoare la articolul 6 paragraful 1 din CEDO [40]. Or, pentru a garanta că instanțele care pot fi chemate să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea și de interpretarea dreptului Uniunii sunt în măsură să asigure protecția jurisdicțională efectivă impusă de această dispoziție, menținerea independenței acestora este primordială, astfel cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” printre cerințele legate de dreptul fundamental la o cale de atac efectivă [41].

59. Dacă problema independenței completului sesizat are în prezentele cauze un caracter esențial, cea legată de respectarea dreptului la apărare și de garantarea accesului la o instanță judecătorească constituită în prealabil prin lege trebuie de asemenea să fie luată în considerare.

a) Cu privire la cerința de independență a instanțelor

60. Cerința de independență a instanțelor, care este inerentă activității de judecată, ține de conținutul esențial al dreptului la protecție jurisdicțională efectivă și la un proces echitabil, care are o importanță esențială în calitate de garant al protecției ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și al menținerii valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 TUE, în special a valorii statului de drept [42].

61. Potrivit unei jurisprudențe constante, cerința de independență menționată cuprinde două aspecte. Primul aspect, de ordin extern, presupune ca instanța respectivă să își exercite funcțiile în deplină autonomie, fără a fi supusă vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor, fiind astfel protejată de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora. Al doilea aspect, de ordin intern, este legat de

[38] Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, denumită în continuare „Hotărârea Comisia/Polonia”, EU:C:2021:596, punctele 50 și 51).

[39] Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 52.

[40] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 37).

[41] Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 57 și jurisprudența citată.

[42] Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 58.

noțiunea de imparțialitate și vizează echidistanța față de părțile în litigiu și de interesele lor din perspectiva obiectului acestuia. Aspectul amintit impune respectarea obiectivității și lipsa oricărui interes în soluționarea litigiului în afara strictei aplicări a normei de drept. Aceste garanții de independență și de imparțialitate postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea instanței, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi, care să permită înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă [43].

62. În acest sens, trebuie ca judecătorii să se afle la adăpost de intervenții sau de presiuni exterioare care le pot pune în pericol independența. Normele aplicabile statutului judecătorilor și exercitării funcției lor de judecător trebuie în special să permită excluderea nu numai a oricărei influențe directe, sub formă de instrucțiuni, ci și a formelor de influență indirectă susceptibile să orienteze deciziile judecătorilor în discuție și înlăturarea astfel a unei lipse a aparenței de independență sau de imparțialitate a acestora de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept [44].

63. Deși jurisprudența Curții amintită mai sus urmărește mai ales să protejeze independența instanțelor față de puterile legislativă și executivă conform principiului separării puterilor care caracterizează funcționarea unui stat de drept, aceasta este pe deplin aplicabilă, ținând seama în special de generalitatea formulărilor utilizate, într-un alt context care poate fi calificat drept pur intern. În speță, îndoielile exprimate în deciziile de trimitere în raport cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE privesc în esență dispozițiile și o practică naționale referitoare la un mecanism care urmărește să asigure coerența jurisprudenței și care prevede intervenția, în acest temei, a două organe care fac parte din aceeași instanță ca judecătorii autori ai deciziilor respective. Arătăm în această privință că, în cadrul unui contencios care are la origine decizia președintelui unei instanțe de a muta un judecător, fără consimțământul acestuia, de la secția instanței menționate din care făcea parte până atunci către o altă secție a aceleiași instanțe, Curtea a considerat că cerința independenței judecătorilor care decurge din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE interpretat în lumina articolului 47 din cartă impune ca regimul aplicabil mutării judecătorilor fără consimțământul acestora să prezinte, ca și în cazul normelor în materie disciplinară, în special garanțiile necesare pentru a se evita orice risc ca această independență să fie pusă în pericol prin intervenții externe directe sau indirecte [45].

64. Această abordare este confirmată de jurisprudența explicită a Curții EDO referitoare la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, potrivit căreia independența justiției impune ca judecătorii să nu fie supuși unor influențe nejustificate care să provină nu numai din exteriorul sistemului judiciar, ci și din interiorul acestuia din urmă. Respectiva independență internă a judecătorilor impune ca ei să nu poată face obiectul unor directive sau presiuni din partea celorlalți judecători sau a celor care exercită responsabilități administrative în cadrul instanței, cum ar fi președintele instanței sau președintele unei secții din cadrul instanței. În lipsa unor garanții suficiente care să protejeze independența judecătorilor în cadrul sistemului judiciar și în special față de superiorii ierarhici în cadrul jurisdicției lor, este permis să se pună la îndoială independența și imparțialitatea instanței [46].

[43] A se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctele 121-123).

[44] Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 60.

[45] Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 117).

[46] Curtea EDO, 22 decembrie 2009, Parlov-Tkalčić împotriva Croației (CE:ECHR:2009:1222JUD002481006, § 86-88).

65. În speță, se poate considera că intervenția judecătorului însărcinat cu înregistrarea și a secției judecătorilor, două organe jurisdicționale de același nivel cu completul de judecată sesizat inițial, este de natură să aducă atingere cerinței de independență a membrilor acestuia din urmă? Considerăm că răspunsul la această întrebare trebuie să fie negativ [47].

66. În primul rând, trebuie acordată atenție interpretării literale a dispozițiilor relevante ale reglementării naționale privind funcționarea „secției”, care cuprinde, conform articolului 37 din Legea privind organizarea judecătorească, judecătorii care compun diferitele camere sau complete ale instanței în cauză, inclusiv cu judecător unic, care se pronunță cu privire la chestiuni care țin de unul sau de mai multe domenii conexe ale dreptului. În temeiul articolului 38 din această lege, dezbaterile unei ședințe a secției privesc „aspectele” care prezintă interes pentru secție, în special „aspectele de drept în litigiu” și „uniformizarea jurisprudenței”. Aceste dezbateri conduc la adoptarea unei „poziții juridice”, potrivit articolului 40 alineatul (2) din legea menționată, expresie semnificativă, în măsura în care se opune celei de soluție sau decizie într-o anumită cauză.

67. În al doilea rând, explicațiile furnizate de guvernul croat și examinarea dosarului prezentat Curții confirmă această analiză exegetică în ceea ce privește funcționarea unui organ jurisdicțional colegial, care include judecătorii din completul sesizat, care dezbate, în general, interpretarea normelor în cauză și jurisprudența aferentă acestora, cu adoptarea *in fine*, prin vot majoritar, a unei poziții comune a judecătorilor în ceea ce privește interpretarea ce trebuie reținută. Astfel, este cert că, la inițiativa președintei sale, la 26 octombrie 2021, a avut loc o ședință prin videoconferință a secției pentru litigii comerciale, în prezența a 28 de judecători, dintre care cei 3 care compun completul sesizat și judecătorul însărcinat cu înregistrarea. Această ședință privea printre altele cele două aspecte juridice, enunțate în mod abstract pe ordinea de zi, care au condus la schimburi între judecătorul respectiv și acest complet. Procesul-verbal al acelei ședințe cuprinde mențiunea inițială potrivit căreia prezența a 28 de judecători dintre cei 31 care compun efectivul cour d’appel de commerce (Curtea Comercială de Apel) este suficientă pentru a lua decizii valide, „cu alte cuvinte poziții juridice”, și relatează diferitele intervenții ale judecătorilor, dintre care unul aparține completului sesizat, și conținutul poziției juridice referitoare la fiecare dintre aspectele abordate. Aceasta din urmă se caracterizează prin natura sa abstractă și lipsa oricărei referiri la cauzele principale înaintate completului inițial. În plus, din observațiile guvernului croat rezultă că secția de judecători nu dispune de dosarele aferente acestor cauze și care includ înscrisurile părților, doar prima deliberare a completului sesizat este comunicată participanților împreună cu elemente ale jurisprudenței.

68. În al treilea rând, este de competența camerei sesizate să ia în considerare interpretarea cu caracter general a normelor juridice aplicabile pentru a adopta, în considerarea faptelor speței și a elementelor de probă conținute în dosar, soluția juridică adecvată în cauzele prezentate [48]. Această distincție între interpretarea și aplicarea normei de drept este cunoscută de alte sisteme

[47] Revine instanței de trimitere sarcina de a se pronunța, în cele din urmă, cu privire la acest aspect după ce va fi efectuat aprecierile necesare în acest scop. Astfel, trebuie să se amintească faptul că articolul 267 TFUE nu abilitează Curtea să aplice normele dreptului Uniunii la o speță determinată, ci numai să se pronunțe asupra interpretării tratatelor și a actelor adoptate de instituțiile Uniunii. Cu toate acestea, conform unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării judiciare create prin intermediul acestui articol, Curtea, plecând de la elementele dosarului, poate furniza instanței naționale elementele de interpretare a dreptului Uniunii care ar putea să îi fie utile în aprecierea efectelor uneia sau ale alteia dintre dispozițiile acestuia [Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 132)].

[48] La punctele 42 și 43 din observații, guvernul croat menționează ordonanțe ale Ustavni sud (Curtea Constituțională) în care se precizează că aspectul dacă condițiile de aplicare a pozițiilor juridice sunt îndeplinite este soluționat de judecătorii înșiși, care se pronunță în mod autonom și independent în cauza în discuție și au dreptul și obligația de a motiva toate aspectele cauzei asupra căreia se pronunță, inclusiv chestiunea aplicabilității sau a inaplicabilității unei poziții juridice obligatorii în ceea ce privește temeiul juridic al acțiunii, care a fost constatată.

juridice naționale și corespunde esenței înseși a mecanismului oricărei trimiteri preliminare și, în mod evident, celui prevăzut la articolul 267 TFUE. Trebuie amintit în această privință că mecanismul menționat are ca scop, prin instituirea unui dialog de la instanță la instanță între Curte și instanțele naționale, să asigure coerența și unitatea în interpretarea dreptului Uniunii [49]. Funcția atribuită Curții prin articolul 267 TFUE constă în furnizarea oricărei instanțe a Uniunii a elementelor de interpretare a dreptului Uniunii care îi sunt necesare pentru soluționarea litigiilor reale care îi sunt prezentate [50]. Această dispoziție nu abilitează Curtea să aplice normele dreptului Uniunii la o speță determinată, ci numai să se pronunțe asupra interpretării tratatelor și a actelor adoptate de instituțiile Uniunii. În consecință, nu revine Curții, ci instanțelor naționale sarcina de a aplica dreptul Uniunii în lumina elementelor de interpretare furnizate de Curte [51].

69. Analiza dezvoltată mai sus este fundamentală pentru aprecierea articolului 40 alineatul (2) din Legea privind organizarea judecătorească, potrivit căruia poziția juridică reținută în ședința unei secții se impune tuturor camerelor sau judecătorilor de al doilea grad de jurisdicție ai acestei secții. Dacă admitem distincția dintre interpretarea și aplicarea normei juridice, faptul că completul sesizat, parte integrantă dintr-un organ colegial care a dezbătut și a votat cu majoritate de voturi adoptarea poziției juridice, este obligat să o pună în aplicare, la fel ca o hotărâre a unei instanțe supreme care statuează numai în drept, îndeplinește obiectivul securității juridice, fără a aduce atingere cerinței de independență a instanței [52]. A admite un mecanism prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței sub rezerva caracterului neobligatoriu al poziției juridice, după cum sugerează Comisia, ar însemna să i se confere acestuia un simplu caracter incitativ și, așadar, o utilitate complet aleatorie.

70. În al patrulea rând, trebuie să se delimiteze rolul jucat de judecătorul însărcinat cu înregistrarea în mecanismul incriminat. Deși acest judecător are, potrivit indicațiilor instanței de trimitere, competența de a bloca procesul decizional și de a preveni ca deliberarea completului sesizat să devină în mod formal un act jurisdicțional notificat părților, el nu poate în niciun caz să înlocuiască aprecierea acestui complet cu propria apreciere. El poate numai să trimită completului respectiv dosarul în vederea reexaminării, însoțit de observații privind problematica juridică ridicată și, în cazul persistenței unui dezacord cu camera sesizată, nu poate decât să alerteze președintele instanței sau pe cel al secției, însărcinat cu conducerea lucrărilor acesteia, singurii care au competența de a sesiza acest complet extins, „atunci când se constată că există diferențe de interpretare între secții, camere sau judecători cu privire la aspecte referitoare la aplicarea legii sau atunci când o cameră sau un judecător al unei secții se îndepărtează de poziția juridică reținută anterior” [53]. Prin urmare, aprecierea acestor motive ține numai de cele două organe competente pentru sesizarea secției [54], care va adopta o poziție juridică, dacă este cazul, contrară abordării judecătorului însărcinat cu înregistrarea și care se va impune acestuia în calitate de

[49] Hotărârea din 6 martie 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, punctele 35 și 37).

[50] A se vedea în acest sens Hotărârea din 9 septembrie 2015, Ferreira da Silva e Brito și alții (C-160/14, EU:C:2015:565, punctul 37).

[51] A se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria (C-83/14, EU:C:2015:480, punctul 71), și Hotărârea din 5 aprilie 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, punctul 33). Este adevărat că, în anumite cauze în care gradul de precizie/de tehnicitate a reglementării în cauză este ridicat, frontiera dintre noțiunile de interpretare și de aplicare a normei de drept se poate dovedi delicată. Cu toate acestea, nu ne pare posibil să apreciem *de iure* conformitatea mecanismului croat în raport cu simpla particularitate, *de facto*, a câtorva cauze, care nu poate elimina pertinența distincției conceptuale în discuție.

[52] Faptul că membrii completului de judecată nu pot înscrie un punct pe ordinea de zi a ședinței secției nu este de natură să elimine, așa cum arată instanța de trimitere, independența acestor judecători.

[53] Formularea este, și în acest caz, deosebit de simptomatică.

[54] Această constatare ne pare să răspundă faptului că instanța de trimitere pune în discuție alegerea cauzelor de către judecătorul însărcinat cu înregistrarea la punerea în aplicare a atribuțiilor sale, indicând în special că persoana interesată nu constatase cu adevărat o contradicție jurisprudențială în dosarul care corespunde cauzei C-727/21.

judecător al secției în cauză[55]. Nu se poate considera, așadar, că acesta are „ultimul cuvânt” în procesul de deliberare care se finalizează prin adoptarea unei poziții juridice, cu forță obligatorie în ceea ce privește interpretarea normei de drept, și prin decizia completului sesizat care urmează să fie pronunțată.

71. Se desprinde astfel imaginea unui mecanism procedural intern, cunoscut de diferite ordini juridice naționale, care prevede implicarea unui complet extins fără transferul cauzei respective, dat fiind că acest complet nu pronunță o decizie prin care să se soluționeze litigiul în locul camerei sesizate inițial, ci se limitează la a se pronunța asupra unei chestiuni de drept și la a trimite cauza completului de judecată inițial pentru a se pronunța cu privire la litigiu, ținând seama de răspunsul dat de completul extins. În funcție de sistemele juridice, poziția acestuia din urmă va fi de natură consultativă sau, precum în speță, cu forță obligatorie[56], limitată la completul inițial sau extinsă la alte complete.

72. Deși în diferite ordini juridice naționale sesizarea completului extins este rezervată camerei sesizate inițial, în cadrul unei posibilități sau al unei obligații, în ipoteza în care intenționează să se îndepărteze de jurisprudența anterioară sau în cazurile în care se constată o divergență în jurisprudență sau atunci când există riscul unei astfel de divergențe, această sesizare poate fi atribuită unui organ jurisdicțional terț, precum președintele instanței sau al secției în cauză, care este pur și simplu alertat, în acest caz, de judecătorul însărcinat cu înregistrarea.

b) Cu privire la cerința respectării dreptului la apărare

73. În observații, Comisia a subliniat că ședințele secțiilor nu sunt accesibile publicului și părțile nu sunt în măsură să își prezinte argumentele. S-a observat în ședință că procesele-verbale ale acestor ședințe nu sunt difuzate și participă la acestea din urmă judecători care nu au citit înscrisurile părților și nici nu le-au ascultat pe acestea, tot atâtea elemente care ridică problema echității procesului. Același lucru este valabil și pentru intervenția judecătorului însărcinat cu înregistrarea.

74. Trebuie amintit că principiul fundamental al protecției jurisdicționale efective a drepturilor, reafirmat la articolul 47 din cartă, și noțiunea de „proces echitabil”, menționată la articolul 6 din CEDO, sunt constituite din diverse elemente, care includ printre altele dreptul la apărare și dreptul de a fi consiliat, apărat și reprezentat. Rezultă de asemenea din jurisprudența Curții că dreptul de a fi ascultat în orice procedură face parte integrantă din respectarea dreptului la apărare consacrat astfel la articolele 47 și 48 din cartă și că un asemenea drept garantează fiecărei persoane posibilitatea de a-și face cunoscut punctul de vedere, în mod util și efectiv, în cadrul acestei proceduri[57].

75. În speță, trebuie subliniat că, potrivit articolului 334 din Codul de procedură civilă croat, „o instanță judecătorească este ținută de hotărârea sa de îndată ce a fost publicată și, în cazul în care hotărârea nu a fost publicată, de îndată ce a fost notificată. Hotărârea produce efecte față de părți

[55] Amintim că din dosarul prezentat Curții în cauza C-727/21 rezultă că judecătorul însărcinat cu înregistrarea, autor al scrisorii din 23 iunie 2021 care solicită camerei sesizate o reexaminare a poziției sale, făcea parte dintre cei 28 de judecători prezenți dintre cei 31 care compuneau secția respectivă, după cum arată procesul-verbal aferent acestei ședințe.

[56] Trebuie amintit că instanța națională care a exercitat posibilitatea conferită acesteia prin articolul 267 al doilea paragraf TFUE este obligată, în vederea soluționării litigiului principal, să respecte interpretarea dispozițiilor în cauză dată de Curte și, dacă este cazul, trebuie să înlăture aprecierile instanței superioare în situația în care, având în vedere interpretarea menționată, consideră că acestea nu sunt conforme cu dreptul Uniunii [Ordonanța din 17 iulie 2023, Jurtukała (C-55/23, EU:C:2023:599, punctul 36 și jurisprudența citată)].

[57] Hotărârea Comisia/Polonia, punctele 203 și 205.

numai de la data la care le este notificată”. Potrivit articolului 177 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al instanțelor, „în fața unei instanțe de al doilea grad de jurisdicție, se consideră că o cauză este închisă la data notificării hotărârii de către biroul judecătorului cauzei, după restituirea cauzei de la serviciul de înregistrare”.

76. Din dispozițiile menționate mai sus rezultă că mecanismul procedural în cauză ține de faza deliberării procesului în fața completului sesizat, întrucât nicio hotărâre judecătorească nu este pronunțată în mod formal după dezbaterile din cadrul acestui complet, independent de acordul majoritar sau unanim al judecătorilor care îl compun la o primă deliberare. Această fază a deliberării urmează după o procedură în cursul căreia părțile și-au putut prezenta pretențiile și argumentele în mod contradictoriu și are ca unic obiect să permită magistraților să desfășoare o muncă de reflecție și de analiză cu privire la litigiul dedus judecății și la soluționarea acestuia în conformitate cu normele de drept aplicabile.

77. În speță, această deliberare include o reflecție efectuată în mod colegial de judecătorii membri ai secției în cauză, care nu dispun de dosarul cauzei examinate de camera sesizată și care privește numai interpretarea abstractă a normei sau a normelor de drept în cauză discutate în cursul procedurii în contradictoriu prealabile. În acest cadru, nu pot exista în principiu poziții juridice adoptate pe baza unor elemente cu privire la care părțile nu au avut posibilitatea de a-și prezenta observațiile. Dacă dezbaterile din cadrul secției conduc în cele din urmă la concluzia potrivit căreia litigiul trebuie soluționat în conformitate cu o normă de drept care nu este vizată și dezbătută de părți în cursul procedurii în contradictoriu, punerea în aplicare a unei astfel de poziții juridice ar implica o redeschidere a dezbaterilor în vederea respectării principiului contradictorialității, care ține de dreptul la apărare. Aceasta nu înseamnă că discuția dintre judecători în cadrul secțiunii nu poate să privească o jurisprudență necitată de părți sau să ia forma unui raționament prin analogie cu o altă dispoziție decât cea în discuție în cauza examinată de camera sesizată. Însă această dezbatere privind chestiunea de drept pur constituie în esență activitatea instanței.

78. Dacă se admite distincția dintre interpretarea și aplicarea normei de drept, nu se poate reține, în împrejurările descrise mai sus, o încălcare a cerinței unui proces echitabil.

c) Cu privire la accesul la o instanță instituită de lege

79. Întemeindu-se pe o jurisprudență constantă a Curții EDO, Curtea a subliniat că obiectivul introducerii expresiei „instituită de lege” la articolul 6 paragraful 1 prima teză din CEDO este acela de a se evita ca organizarea sistemului judiciar să fie lăsată la discreția executivului și de a se asigura că această materie este reglementată de o lege adoptată de puterea legislativă într-o manieră conformă cu normele care reglementează exercitarea competenței sale. Această expresie reflectă în special principiul statului de drept și privește nu doar temeiul juridic al existenței instanței înseși, ci și compunerea completului în fiecare cauză, dar și orice altă dispoziție de drept intern a cărei nerespectare face nelegală participarea unuia sau a mai mulți judecători la examinarea cauzei, ceea ce include în special dispoziții privind independența și imparțialitatea membrilor instanței avute în vedere [58].

[58] Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctul 73 și jurisprudența citată).

80. În această privință, potrivit Curții EDO, deși dreptul la o „instanță instituită de lege” garantat la articolul 6 paragraful 1 din CEDO constituie un drept autonom, nu este mai puțin adevărat că acesta are legături foarte strânse cu garanțiile de „independență” și de „imparțialitate”, în sensul acestei dispoziții. Astfel, instanța menționată a statuat printre altele că, deși cerințele instituționale prevăzute la articolul 6 paragraful 1 din CEDO urmăresc fiecare un scop precis care le conferă calitatea de garanții specifice unui proces echitabil, ele au în comun faptul că urmăresc respectarea principiilor fundamentale precum supremația legii și separarea puterilor, precizând cu privire la acest aspect că la baza fiecăreia dintre aceste cerințe se află imperativul menținerii încrederii pe care puterea judecătorească trebuie să o inspire justițiabilului și independența acestei puteri în raport cu alte puteri [59].

81. În prezenta cauză, dispozițiile reglementării naționale vizate în deciziile de trimitere nu au legătură cu existența însăși și cu competențele Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel), care au un temei juridic dovedit, ci cu procesul decizional al acesteia, după încheierea procedurii în contradictoriu scrise și, dacă este cazul, orale, care conduce la adoptarea actului jurisdicțional final de soluționare a litigiului prezentat de părți și, mai precis, la condițiile în care secția de judecători și judecătorul însărcinat cu înregistrarea intervin în acest proces. Având în vedere consecințele fundamentale pe care procesul menționat le implică pentru buna funcționare și pentru legitimitatea puterii judecătorești într-un stat democratic guvernat de supremația legii, un asemenea proces constituie în mod necesar un element inerent noțiunii de „instanță instituită de lege”, în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO [60].

82. Trebuie să se observe de asemenea că problematica ridicată de cererile de decizie preliminară nu este cea a nerespectării unor norme interne care permit înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea completului de judecată sesizat în fața unor elemente exterioare [61], ci efectiv a existenței unor dispoziții care reglementează faza deliberării procesului de natură să dea naștere unei asemenea îndoieli.

83. În această privință, subliniem că toate normele aferente funcționării secției de judecători își au originea în Legea privind organizarea judecătorească. Prin urmare, participarea acestei secții la faza deliberării completului sesizat dispune de un temei juridic incontestabil care oferă gradul de previzibilitate și de certitudine necesar pentru îndeplinirea cerinței respective [62]. În plus, după cum s-a constatat anterior, modalitățile acesteia nu sunt de așa natură încât să poată da naștere, în percepția justițiabililor, la îndoieli legitime în ceea ce privește independența membrilor completului sesizat.

84. Existența însăși a judecătorului însărcinat cu înregistrarea este de asemenea prevăzută de Legea privind organizarea judecătorească, denumirea funcției conținând definirea obiectului său, și anume monitorizarea și studiul jurisprudenței. Transmiterea cauzelor către acest din urmă serviciu, înainte de notificarea deciziilor de către biroul instanței, rezultă în mod clar din articolul 177 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al instanțelor, regulament de punere în aplicare a acestei legi adoptat de ministrul însărcinat cu cauzele judiciare în temeiul competenței

[59] Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 124 care citează Hotărârea Curții EDO din 1 decembrie 2020, Ástráðsson împotriva Islandei, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 231 și 233).

[60] A se vedea prin analogie Hotărârea din 6 octombrie 2011, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 125 care citează Hotărârea Curții EDO din 1 decembrie 2020, Ástráðsson împotriva Islandei, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 227 și 232).

[61] Hotărârea din 26 martie 2020, Rexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punctul 71).

[62] A se vedea prin analogie Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 171.

care îi este conferită prin articolul 76 din legea menționată [63]. Totuși, descrierea precisă a conținutului acestei funcții nu figurează nici în aceasta din urmă, nici în regulamentul amintit, în special în ceea ce privește competența de a suspenda înregistrarea unei deliberări a unui complet de judecată. Această competență ar corespunde unei practici judiciare sau ar găsi, potrivit guvernului croat, o bază textuală într-un act judiciar intern al instanței.

85. Cu toate acestea, trebuie amintit că rolul judecătorului însărcinat cu înregistrarea este de a asigura o monitorizare a jurisprudenței, de a detecta cauzele similare pentru a se asigura că acestea sunt tratate în mod uniform și, în caz contrar, acțiunea sa în ultimă instanță este de a informa, simplu act de administrare judiciară, președintele secției de judecători astfel încât să poată fi convocată o ședință și să se adopte, după discuții și un vot majoritar, o poziție juridică obligatorie. În timpul necesar pentru această adoptare, procesul decizional este în mod logic suspendat.

86. În plus, funcția judecătorului însărcinat cu înregistrarea trebuie privită în paralel cu motivele de convocare a ședinței secției referitoare, potrivit articolului 40 alineatul (1) din Legea privind organizarea judecătorească, la existența unor diferențe de interpretare între secții, camere sau judecători cu privire la aspecte referitoare la aplicarea legii sau atunci când o cameră sau un judecător al unei secții se îndepărtează de poziția juridică reținută anterior. Intervenția judecătorului însărcinat cu înregistrarea contribuie la coerența și la eficacitatea unui mecanism de natură să asigure unitatea jurisprudenței instanței în cauză.

87. În aceste împrejurări, intervenția specifică a judecătorului însărcinat cu înregistrarea în procesul decizional nu este nicidecum comparabilă ca întindere cu cea a secției în ceea ce privește conținutul actului jurisdicțional prin care se pune capăt litigiului și ne pare că, spre deosebire de aceasta din urmă, nu intră sub incidența cerinței conținute în expresia „instituită de lege” [64].

3. Concluzie intermediară

88. Pentru motivele care precedă, considerăm că articolul 19 alineatul (1) TUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune unui mecanism prin care se urmărește să se asigure coerența jurisprudenței unei instanțe, precum cel în discuție în cauzele principale. Considerăm că această concluzie este întemeiată și în lumina a două observații.

89. În primul rând, trebuie subliniat că nici articolul 2, nici articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, nici vreo altă dispoziție a dreptului Uniunii nu impun statelor membre un model constituțional precis care să reglementeze raporturile și interacțiunea dintre diferitele puteri statale, în special în ceea ce privește definirea și delimitarea competențelor acestora, și nici un model instituțional privind organizarea justiției [65]. Determinarea acestuia din urmă, inclusiv desfășurarea fazei de deliberare a unui proces, intră în competența statelor membre, care dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a asigura punerea în aplicare a principiilor statului de

[63] Punctul 11 din observațiile guvernului croat.

[64] Este interesant de observat că, în Hotărârea din 26 martie 2020, Reexaminare Simpson/Consiliul și HG/Comisia (C-542/18 RX-II și C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232), Curtea a considerat că nelegalitățile care viciază procedura de numire a unui judecător nu constituie o încălcare a principiului judecătorului legal, care corespunde cerinței unei instanțe constituite prin lege, în măsura în care nu se analizează ca o încălcare a normelor fundamentale referitoare la această procedură. După cum subliniază o autoare, Curtea a limitat astfel domeniul de aplicare al cerinței menționate mai sus (a se vedea Dero-Bugny, D., „Le principe du juge légal en droit de l’Union européenne”, *Journal du droit européen*, p. 154, 2022).

[65] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctele 38 și 43).

drept [66], în ceea ce privește în special concilierea cerințelor securității juridice, aplicate instanțelor de al doilea grad de jurisdicție, și independenței acestor instanțe. După cum sublinia avocatul general Bobek, jurisprudența Curții urmărește să identifice cerințele minime pe care trebuie să le respecte sistemele naționale [67].

90. În ceea ce o privește, Curtea EDO a precizat că, în țările cu un drept codificat, organizarea sistemului judiciar nu poate fi lăsată la discreția autorităților judiciare, ceea ce nu exclude însă ca acestea să dispună de o anumită putere de interpretare a legislației naționale în materie. De altfel, delegarea de competențe în chestiuni care privesc organizarea judiciară este acceptabilă în măsura în care această posibilitate se înscrie în cadrul dreptului intern al statului în discuție, inclusiv al dispozițiilor relevante ale Constituției sale [68].

91. În al doilea rând, reiese, desigur, din jurisprudența Curții EDO că cerințele securității juridice și protecției încrederii legitime a justițiabililor nu consacră un drept dobândit la o jurisprudență constantă. O evoluție a jurisprudenței nu este în sine contrară bunei administrări a justiției, întrucât abandonarea unei abordări dinamice și evolutive ar risca să împiedice orice reformă sau îmbunătățire [69]. Or, în cazul de față, în opinia noastră, mecanismul în discuție pare să stabilească o conciliere relativ adecvată între aceste cerințe și adaptabilitatea necesară a dreptului la evoluțiile societății prin intermediul unor evoluții pretoriene. Amintim că pozițiile juridice reținute în cadrul ședinței judecătorilor instanțelor de al doilea grad de jurisdicție nu se impun instanțelor de prim grad de jurisdicție, pot contrazice abordarea reținută de judecătorul însărcinat cu înregistrarea și nu împiedică în niciun caz instanța supremă să își îndeplinească rolul de reglementare în aplicarea dreptului național, dacă este cazul, prin anularea deciziei instanței de al doilea grad de jurisdicție înaintate, efectuând în același timp un reviriment de jurisprudență.

V. Concluzie

92. În ipoteza în care Curtea ar considera admisibile cererile de decizie preliminară adresate de Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Curtea Comercială de Apel, Croația), propunem Curții să răspundă acestei instanțe după cum urmează:

Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări și unei practici naționale care prevăd, în cursul fazei deliberării unei proceduri jurisdicționale, în a doua instanță, referitoare la un litigiu care a făcut obiectul unei deliberări a completului de judecată sesizat:

– sesizarea de către președintele instanței sau președintele unei secții specializate, având în vedere această deliberare și într-o situație de risc sau de atingere adusă coerenței jurisprudenței instanței, a unui complet extins în vederea adoptării cu majoritate de voturi a unei poziții comune în ceea ce privește interpretarea cu caracter general și abstract a normei de drept

[66] Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442).

[67] Concluziile avocatului general Bobek prezentate în cauzele Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 și C-355/19, EU:C:2020:746, punctul 230).

[68] Curtea EDO, 28 aprilie 2009, Savino și alții împotriva Italiei, (CE:ECHR:2009:0428JUD001721405, § 94) citată în Hotărârea Comisia/Polonia, punctul 168.

[69] Curtea EDO, 18 decembrie 2008, Unédic împotriva Franței (CE:ECHR:2008:1218JUD002015304, § 74), Curtea EDO, 29 noiembrie 2016, Parohia greco-catolică Lupeni și alții împotriva României (CE:ECHR:2016:1129JUD007694311, § 116), și Curtea EDO, 20 octombrie 2011, Nejdet Sahin și Perihan Sahin (CE:ECHR:2011:1020JUD001327905, § 58).

aplicabile, dezbătută în prealabil de părți, pe care completul sesizat inițial trebuie să o ia în considerare în vederea soluționării litigiului pe fond;

– semnalarea de către un judecător însărcinat cu monitorizarea jurisprudenței instanței adresată președintelui instanței sau președintelui unei secții specializate cu privire la o situație de risc sau de atingere adusă coerenței acesteia, ca urmare a menținerii de către completul sesizat a deliberării sale inițiale și, până la adoptarea poziției juridice menționate mai sus, suspendarea pronunțării hotărârii prin care se soluționează litigiul de către acest complet și a notificării sale părților.